

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ЯК СПОЖИВАЧІВ ЕНЕРГІЇ

У народному господарстві України основними споживачами енергії є підприємства. У даній статті розглядаються основні проблеми, з якими стикаються підприємства України, що є споживачами енергії, а також запропоновані можливі методи їх вирішення.

In the national economy of Ukraine the main consumers of energy are enterprises. This article discusses the main challenges that enterprises of Ukraine as energy consumers faced by as well as suggests possible methods of solving them.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Підвищення енергетичної ефективності українських підприємств може стати одним з напрямків вирішення низки економічних проблем країни. Зниження витрат на імпорт енергоносіїв призведе до зниження дефіциту торговельного балансу. Економія витрат на використання енергії на підприємствах може сприяти підвищенню конкурентоспроможності української продукції на світових ринках. В цілому, підвищення енергетичної ефективності може стати стимулом для економічного зростання.

Однак на сьогоднішній день підприємства України залишаються одними з найбільш енергетично неефективних у світі. Це викликано рядом проблем енергетичної галузі, які необхідно вирішити, виходячи з задач, поставлених Енергетичною стратегією України [1; 2].

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Українські дослідники не оминули увагою розгляд питання про проблеми функціонування паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) і енергозабезпечення України. Серед них О.І. Амоша, Є.Є. Гарковенко, І.К. Чукаєва, В.Є. Щулипенко, С.С. Аптекарь, В.В. Іванова та ін. Однак проблеми енергоспоживання окремих підприємств вимагають подальшого вивчення, оскільки саме вони є основними споживачами енергії.

Постановка завдання. Мета статті – визначити основні проблеми розвитку енергетичної галузі України, з якими стикаються підприємства України як споживачі енергії, та запропонувати можливі методи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Енергетичне господарство підприємства представляє собою сукупність технічних засобів для безперебійного забезпечення його всіма видами енергії. На ефективність його роботи чинять вплив як фактори зовнішнього середовища, так і внутрішні фактори. Якщо внутрішні фактори залежать від діяльності самого підприємства, то фактори зовнішнього середовища є загальними для усіх. Тому ми зупинимося на розгляді проблем зовнішнього середовища енергетичного господарства українських підприємств.

По-перше, ціни на ПЕР постійно збільшуються. Так, динаміку цін на природний газ в Україні за 2000-2013 р.р. можна проілюструвати за допомогою діаграми, представленої на рис. 1 [3].

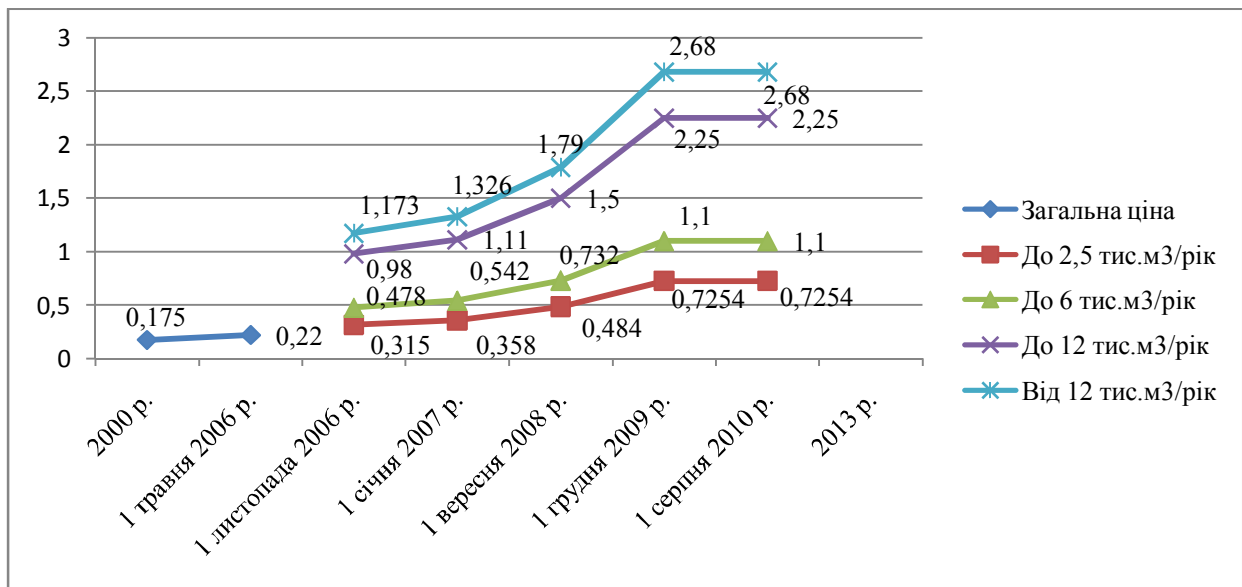

Рис.1. Динаміка цін на природний газ в Україні за 2000-2013 рр., грн./м³

Як видно з діаграми, з 2000 р. до 2013 р. ціни на природний газ для споживачів в Україні виросли в 4,14 разів для тих, чиє споживання газу не перевищує 2,5 тис. м³/рік і більш ніж у 15 разів для тих, чиє споживання перевищує 12 тис. м³/рік.

Також в Україні спостерігається зростання цін на електроенергію (рис. 2). З 2010 р. до 2013 р. тарифи на електроенергію зросли більш ніж на 50 % (58,74 % для I класу напруги та 52,47% для II).

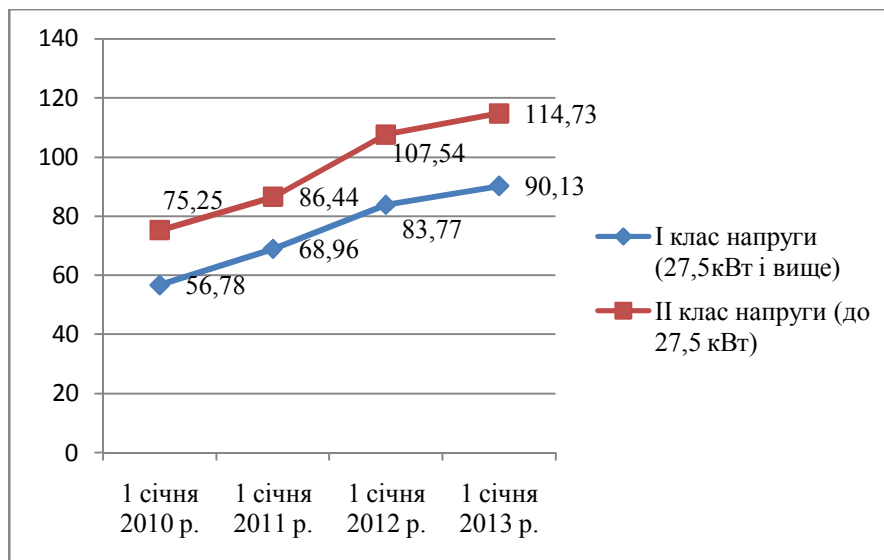

Рис.2. Динаміка тарифів на електроенергію для споживачів, крім населення, в Україні за 2010-2013 рр., коп./кВт-год.

Ця проблема стосується не тільки України. Збільшення цін на енергоресурси – загальносвітова тенденція, викликана вичерпністю традиційних джерел енергії. Так ціни на газ для підприємств у країнах Європейського Союзу у першому півріччі 2013 р. за прогнозами Євростату збільшаться по відношенню до цін другого півріччя 2007 р. на 3,76 євро за 1 Гкал або на 37,75% (рис.3), а ціни на електроенергію на 0,0338 євро за кВт-год або на 29,39% (рис.4) [4].

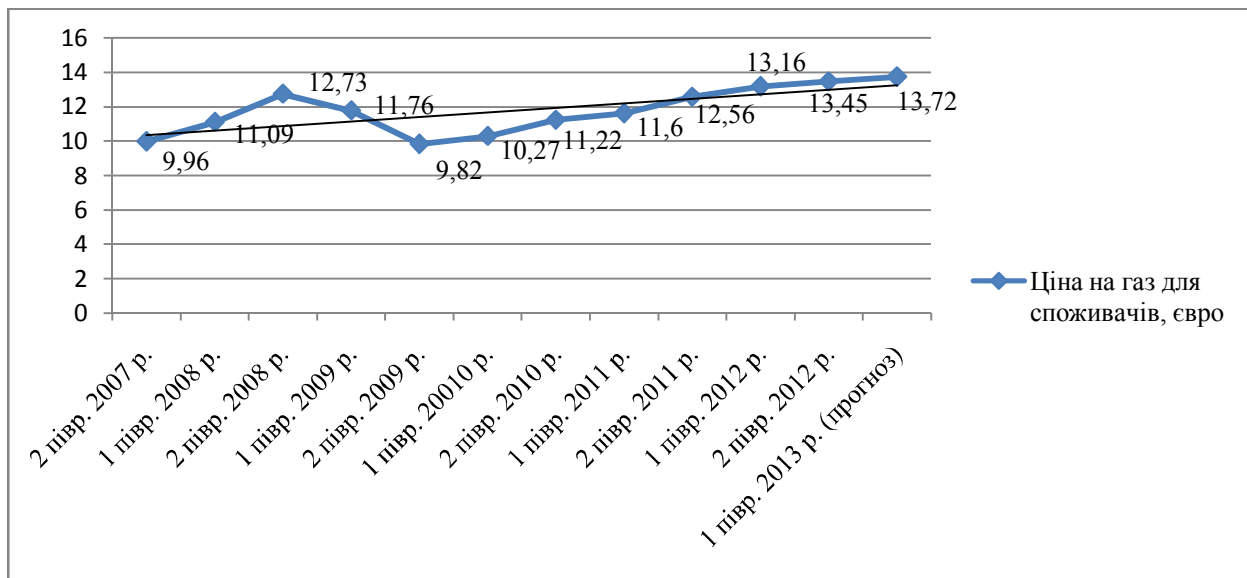

Рис. 3. Ціни на газ (з урахуванням всіх податків та зборів) для промислових споживачів країн ЄС за 2007-2013 рр.

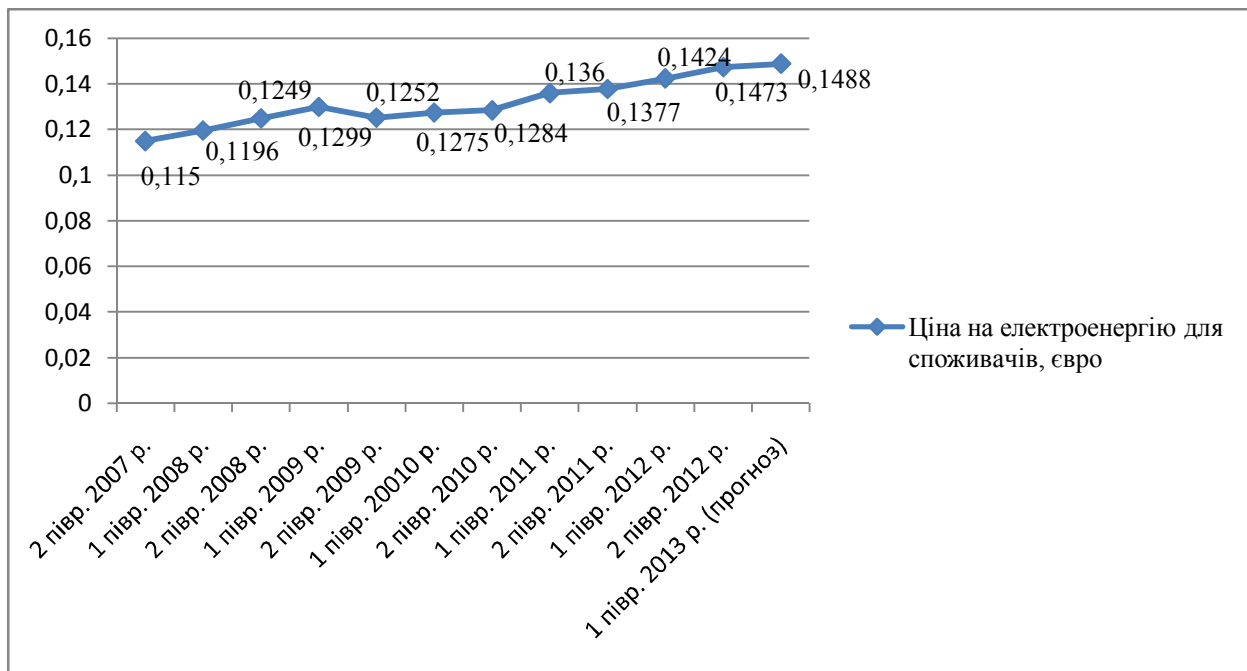

Рис. 4. Ціни на електроенергію (з урахуванням всіх податків та зборів) для промислових споживачів країн ЄС за 2007-2013 рр.

Звісно, ціни на енергоресурси в Україні значно нижче, чим у країнах Європи, однак ще однією проблемою, як зазначалося раніше, є висока енергоємність її ВВП. Це не дає змогу вітчизняній продукції гідно конкурувати на світових ринках.

Безперечно, одним з позитивних кроків на шляху реформування енергетичного сектору є прийняття Енергетичної стратегії, але вона залишається лише декларативним документом, що визначає основні напрямки стратегічних перетворень. Реальні ж заходи з реалізації стратегії втілюються в життя дуже повільними темпами, тобто наявна інертність розвитку енергетичної галузі. Структура споживання енергії в Україні залишається незмінною багато років, а використовувані моделі управління енергетичним господарством країни, успадковані від радянської системи, передбачають централізоване енергозабезпечення, що також перешкоджає формуванню конкурентних цін та тарифів на

енергетичні послуги. Причинами цього може бути те, що енергетику від інших галузей відрізняють чотири особливості: вертикальна та горизонтальна інтеграції, високий рівень супутніх витрат і сильна залежність від попереднього розвитку [5].

Ще однією проблемою української енергетики є брак працівників відповідної кваліфікації, які не тільки зможуть належним чином обслуговувати процеси виробництва та споживання енергії, але й розробляти та реалізовувати заходи з впровадження новітніх енергоощадних технологій та проєктів альтернативної енергетики. Одною з причин такої ситуації є те, що за попередні роки значна частина персоналу перейшла у пошуках роботи у інші галузі економіки. В той же час рівень підготовки нових кадрів не відповідає запитам сучасних підприємств. На ринку праці спостерігається значний дефіцит спеціалістів з технічною освітою (в тому числі і в енергетичній сфері).

На наш погляд, розглянуті проблеми можуть бути вирішені шляхом проведення відповідної державної політики. Дії, спрямовані на її здійснення, повинні носити не тільки декларативний характер, але й стати реальним інструментом стимулювання діяльності підприємств з підвищення їх енергетичної ефективності.

Таким чином, основні проблеми вітчизняної енергетичної сфери, їх причини та методи вирішення можна представити у вигляді таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Основні проблеми вітчизняної енергетичної сфери

Проблема	Причини виникнення	Можливі методи вирішення
Зростання цін на енергоресурси	<ul style="list-style-type: none"> - Відсутність достатньої бази традиційних енергетичних ресурсів; - Залежність від імпорту, диктату цін з боку іноземних постачальників 	<ul style="list-style-type: none"> - Розширення використання альтернативних джерел енергії; - Пошук та кооперація з новими постачальниками енергетичних ресурсів; - Зниження податкового тиску на галузі ПЕК
Висока енергоємність економіки	<ul style="list-style-type: none"> - Використання застарілих технологій; - Орієнтація економіки переважно на галузі важкої промисловості 	<ul style="list-style-type: none"> - Структурна перебудова економіки; - Впровадження енергоощадних технологій, програм з енергозбереження; - Розширення використання альтернативних джерел енергії
Інертність енергетичної галузі	<ul style="list-style-type: none"> - Вертикальна інтеграція галузі - Горизонтальна інтеграція галузі - Високий рівень супутніх витрат - Залежність від попереднього розвитку галузі («path dependence») 	<ul style="list-style-type: none"> - Реформування енергетичної сфери шляхом використання вдалих моделей в енергетиці інших країн

Проблема	Причини виникнення	Можливі методи вирішення
Відсутність необхідної кваліфікації у працівників галузі	- Відсутність єдиної системи підготовки кадрів для енергетичної сфери	- Співпраця зі спеціалізованими навчальними закладами; - Спільне формування навчальних програм; - Замовлення молодих спеціалістів від підприємств

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, проведений аналіз дозволив виділити чотири основні проблеми енергетичної галузі України, наявність яких чинить негативний вплив на енергетичну ефективність підприємств: постійне зростання цін і тарифів на енергетичні послуги, висока енергоємність економіки, інертність енергетичної галузі, відсутність необхідної кваліфікації у робітників.

Однак ці проблеми можуть бути вирішені на рівні держави, що стане основним стимулом для підвищення енергетичної ефективності підприємств.

В подальших дослідженнях необхідно зосередити увагу на вивченні внутрішніх факторів підвищення енергетичної ефективності підприємств, а також на їх зв'язок з факторами зовнішнього середовища.

Література

1. Енергетична стратегія України на період до 2030 року [Електронний ресурс] : Розпорядження від 15 бер. 2006р. № 145-р / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу:
<http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>
2. Оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року [Електронний ресурс] : від 18 лип. 2011 року N 3.1 / М-во енергетики та вугільної промисловості України. - Режим доступу:
<http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>
3. Баськов О. Розмір і динаміка цін на електроенергію і природний газ для населення [Електронний ресурс]/ Олександр Баськов // Зелена хвиля. – Режим доступу:
<http://ecoclubua.com/2013/09/rozmir-i-dynamika-tsin-na-elektroenerhiyu-i-pryrodney-haz-dlya-naselennya/>
4. Energy statistics – gas and electricity prices [Електронний ресурс] / EUROSTAT. – Режим доступу:
<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
5. Goldthau, A., Sovacool, B. K. The Uniqueness of the Energy Security, Justice, and Governance Problem. // Energy Policy. – 2012. No 41, P. 232-240.